

WATERPACT VAN TWENTE STOPT IN JUNI

Samenwerking in de waterketen is in Twente vanzelfsprekend geworden

Het Waterpact van Twente, een voorbeeldproject voor samenwerking in de waterketen, is na ruim zeven jaar op het punt gekomen om de balans op te maken: wat hebben we bereikt en hoe willen we verder? Het kabinet wil regionale initiatieven op het gebied van de (afval)waterketen stimuleren. Het Waterpact is een geslaagd voorbeeld van regionale samenwerking. De doelstellingen zijn behaald: De partijen van het Waterpact maken samen werk van de optimalisatie van de waterketen. Dit vindt zijn beslag in de beleid- en uitvoeringsplannen van de deelnemende organisaties. Duurzaam waterketenbeleid staat hoog op de agenda. Maar voor samenwerking die over de grenzen van de eigen organisatie en autonomie heen gaat, bestaat geen draagvlak.

Het Waterpact van Twente is een samenwerkingsverband tussen de gemeenten Almelo en Wierden, Waterschap Regge en Dinkel, Vitens en de Provincie Overijssel op het gebied van stedelijk water(keten)beheer. Deze partijen spraken in 1997 af om binnen het Waterpact de krachten te bundelen in het streven naar een duurzame waterketen en een gezond watersysteem in hun gebied. In 2000 zijn Hengelo en Borne aangeschoven en in 2001 Enschede. Gedeputeerde Piet Jansen is voorzitter van het bestuurlijk overleg.

Vanaf de start van het Waterpact was het de ambitie om vóór 2050 de milieubelasting van de waterketen voor het watersysteem met een factor 20 te reduceren. Een andere ambitie was om de waterketen te optimaliseren. Om deze ambities te verwezenlijken,

hebben de leden gezamenlijk onderzoeken en projecten uitgevoerd. De uitkomsten daarvan zijn verwerkt in het beleid van de gemeenten en het waterschap. De waterplannen van Almelo, Borne en Wierden bijvoorbeeld zijn een belangrijk instrument geweest om de ambities van het Waterpact vorm te geven en om afspraken tussen gemeente en waterschap vast te leggen. Het samenwerkingsverband heeft altijd de gelegenheid geboden om samen kennis op te doen en om beleid af te stemmen.

Wel samen doen.....

De samenwerking binnen het Waterpact is bijvoorbeeld zeer vruchtbaar gebleken bij het oplossen van grondwateroverlast in stedelijk gebied. Bij dit probleem zijn verschillende overheden betrokken met elk hun

eigen belangen. Maar de verantwoordelijkheden zijn nog niet duidelijk omschreven. Voor de gemeente speelt de mondige burger en de wateroverlast op haar grondgebied. Voor het waterschap is de relatie van grondwater met het beheer van het watersysteem van belang. De provincie is de grondwaterbeheerder die zuinig met deze grondstof wil omgaan. Ook het waterbedrijf is belanghebbend: Vitens wil duurzaam omgaan met grondwater en voelt zich verantwoordelijk voor het voorkomen van problemen als zij een grondwaterwinning stopt.

Het Waterpact van Twente vormde het platform om het probleem op te lossen. Alle betrokken partijen zitten immers aan tafel. Kenmerkend voor de aanpak is dat de partijen op zoek gaan naar oplossingen die niet enkel tot het eigen competentiegebied horen. In dit proces hebben de bestuurders de belangen van hun organisatie opzij gezet en gezamenlijk gezocht naar mogelijke oplossingen. Al brainstormend is het idee geboren om het water dat overlast veroorzaakt, te gebruiken als hoogwaardige grondstof voor de industrie. Omdat alle partijen enthousiast waren over dit idee, is het gelukt om op deze manier een grondwaterprobleem op te lossen. Bierbrouwer Grolsch gaat nu het overtollige grondwater van de gemeente Hengelo afnemen voor spoelwater in de nieuwe Enschedese brouwerij. De duurzame oplossing van grondwateroverlast in Hengelo, krijgt wellicht navolging in de gemeente Enschede. Daar wordt nu bekeken of grondwater dat voor overlast zorgt, gebruikt kan worden voor de bereiding van water voor de industrie.

Een belangrijk voordeel van de samenwerking binnen het Waterpact is dat de partijen gezamenlijk kennis verwerven. Dat is goedkoper dan in je eentje onderzoek doen. Bovendien kunnen de partijen samen tot een hoger budget komen waarmee ze een stapje verder kunnen gaan. Zo zijn in Almelo vier afkoppelpilots uitgevoerd, waar geëxperimenteerd is met verschillende technieken in situaties waar afkoppelen niet direct voor de hand ligt. Zo is in een straat bovengronds hemelwater afgekoppeld en via wadi's geïnfiltreerd in de bodem, terwijl sprake is van hoge grondwaterstanden. Zonder het Waterpact waren deze pilots, vanwege het experimentele karakter, niet uitgevoerd. De pilots hebben informatie opgeleverd waar alle vijf gemeenten en het waterschap gebruik van maken.

Het duurzaam oplossen van grondwateroverlast en de afkoppelpilots zijn slechts

In het stedelijk waterplan van Wierden, één van de partijen in het Waterpact van Twente, is ook het landelijk gebied meegenomen. Het was één van de eerste gemeenten die op basis van een concreet maatregelenpakket een voortgangsevaluatie van het waterplan uitvoerde.

Sinds mensenheugenis wordt gespeeld met water, maar het bewustzijn was in 1997 nog maar smal.
(Foto: Esther van Beurden),

In 1997 keken mensen nog sceptisch en onwennig naar een infiltratievoorziening. (Foto: Esther van Beurden).

twee voorbeelden van Waterpact-projecten. Maar ook andere projecten hebben bruikbare kennis en ervaring tot resultaat, bijvoorbeeld ten aanzien van aanleg, beheer en onderhoud van hemelwatervoorzieningen, de effecten van het strooien van zout in de winter op de waterkwaliteit, het verhelderen van het IBA-beleid en communicatie over waterprojecten.

....niet samen gaan

Een andere manier om de ambitie van het Waterpact te bereiken, is door optimalisatie van de waterketen. Het Waterpact heeft daarom onderzoek gedaan naar of en hoe samenwerking op het gebied van organisatie, dienstverlening en bedrijfsvoering binnen de waterketen tot milieuwinst en kostenvoordelen kan leiden. Het Waterpact wilde hierover kennis op doen die toegesneden is op de Twentse situatie.

In 2001 is bijvoorbeeld onderzoek verricht naar de bestuurlijke vormgeving in de waterketen, gericht op optimalisatie. Bij deze studie zijn de mogelijkheden van een gezamenlijke waterketenorganisatie bekeken. Uit dit onderzoek komt naar voren dat een dergelijke organisatie kans maakt bij de exploitatie van beheer en onderhoud van waterketeninfrastructuur. Een bedrijf voor gezamenlijk waterleidingnetbeheer zou op termijn kunnen worden uitgebreid met beheer van andere zaken. Het bestuurlijk overleg heeft destijds besloten om eerst de mogelijkheden van gezamenlijk leidingnetbeheer verder te verkennen. Vooralsnog bestond geen behoefte om concrete mogelijkheden tot verregaande samenwerking verder uit te werken. Deze verkenning heeft

in ieder geval opgeleverd dat de deelnemers aan het Waterpact beter op de hoogte zijn van elkaars activiteiten op het gebied van databeheer van de leidingen. De activiteiten worden hierdoor beter afgestemd.

Naar aanleiding van een studie naar de afhandeling van klachten en vragen op watergebied heeft het bestuurlijk overleg besloten om afspraken te maken over een gezamenlijke afhandeling van klachten en vragen. Vooral voor onderwerpen waar niet altijd duidelijk is op wiens terrein ze liggen, zoals grondwateroverlast of watervervuiling, bleek dat zeer zinvol. Een zogeheten beslisboom maakt nu inzichtelijk welke organisatie welke klachten afhandelt. Ook is een procedure voor de afhandeling van klachten en vragen afgesproken. De partijen hebben er dus niet voor gekozen om een gezamenlijk waterloket op te richten, een centraal punt waar burgers en instellingen terecht kunnen met klachten en vragen over water in de breedste zin van het woord. Een waterloket sluit niet aan bij de schaal van het Waterpact: in het beheersgebied van Waterschap Regge en Dinkel liggen ook andere Twentse gemeenten en Vitens levert drinkwater aan heel Overijssel.

Toen het kabinet in februari 2004 besloot dat er op termijn één waterketenfactuur moet komen, heeft het Waterpact onderzoek verricht naar hoe zo'n factuur eruit kan komen te zien en wat dat voor de Twentse steden betekent. Het scenario dat het meest aansprak, is een bundeling van de nota's voor rioolrecht, verontreinigingsheffing en drinkwaterverbruik, waarbij de hoogte van het rioolrecht en de verontreinigingsheffing

deels gebaseerd wordt op het drinkwaterverbruik. In het voorstel behouden gemeenten de mogelijkheid om zelf de hoogte van het rioolrecht te bepalen, omdat de kosten van riolering per gemeente sterk verschillen. De bestuurders hebben besloten om dit voorstel niet verder uit te werken, omdat nog te onduidelijk is welke koers 'Den Haag' gaat varen.

Toekomst van de waterketen in Twente

Gaandeweg is duidelijk geworden waar de grens van samenwerking ligt. Uit verschillende onderzoeken is weliswaar naar voren gekomen dat het samenvoegen van diensten (leidingnetbeheer, gezamenlijke factuur, waterketenbedrijf) voordelen kan opleveren, maar daarvoor is de tijd blijkbaar nog niet rijp. Behoud van autonomie blijft een randvoorwaarde die het bestuurlijk overleg van het Waterpact van Twente stelt.

Binnen deze randvoorwaarde hebben de organisaties het maximale uit samenwerking gehaald, niet in de laatste plaats doordat de leden van het Waterpact elkaar goed hebben leren kennen door de jarenlange samenwerking. Alle partijen zijn na zeven jaar samenwerken tot de conclusie gekomen dat het Waterpact van Twente zichzelf overbodig heeft gemaakt. Ook zonder Waterpact voeren de partijen nu, in wisselende samenstelling, samen projecten uit. Ook zonder Waterpact wordt beleid afgestemd en maken de partijen gebruik van elkaars ervaring. En dat is de verdienste geweest van het Waterpact van Twente. ■

Lisa de Groot (Provincie Overijssel)